

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА 3 1955 ГОДА ●

● NO.13 (3181) ●

● ЧАЦВЕР, 8 КРАСАВІКА, 2010

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭце... WWW.GOLAS.BY

Спаведзь сэрцаў
Каштоўнымі дакументамі
пра Вялікую Айчынную
вайну могуць быць
і ўспаміны сведак тых
падзей **Стар. 2**

**Знічкі
Айчыны**
Стар. 3

**Сцэна
для гарэзлівых**
Міжнародны дзень
тэатра ў Мінску
святкавалі з добрым
гумарам **Стар. 4**

ЛЮДЗІ І СПРАВА

Што за сіла — талака!

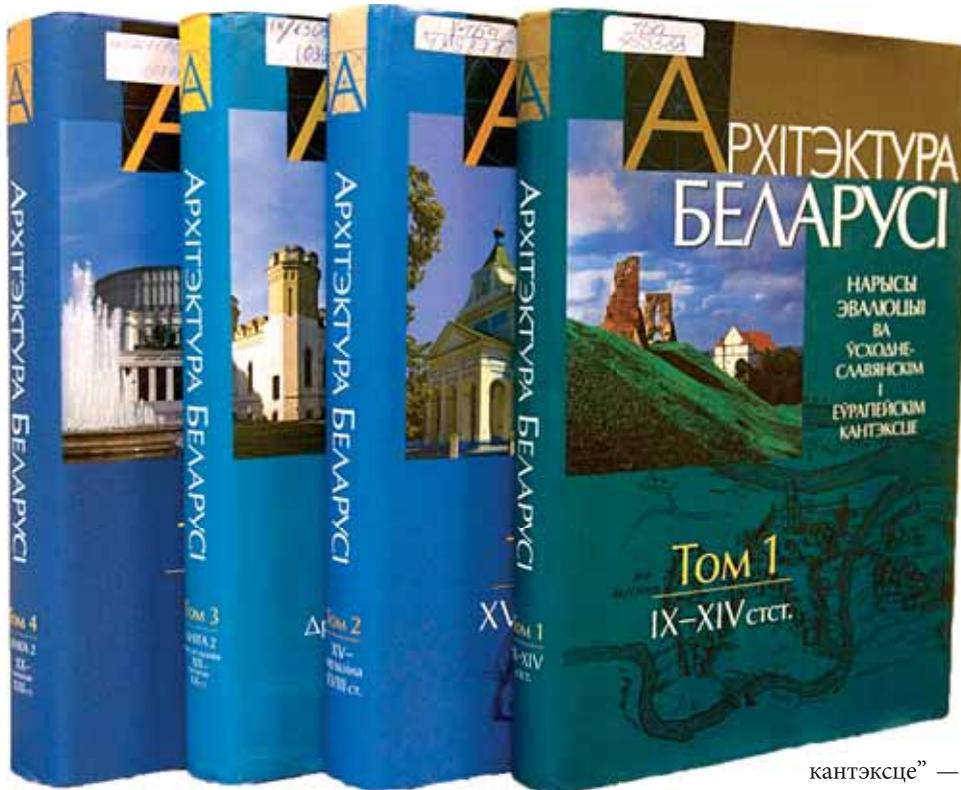
Надзвычай багатая, больш чым з тысячагадовай гісторыяй архітэктурная спадчына Беларусі ва ўсёй яе разнастайнасці і прыгажосці засведчана ў грунтоўным 4-томным навукова-папулярным выданні

Іван Ждановіч

Спачатку хацелася вынесці ў загаловак: Краіна замкаў. Ці: Краіна дойлідаў. І сапраўды, дзесяткі каштоўных помнікаў архітэктурны ацалелі ў Беларусі праз гады: палацы, замкі... А то нават і храмы абарончага тыпу, нахшталт 600-гадовай Царквы святога архангела Міхаіла ў Сын-кавічах, якім належала

бараніць мясцовы люд як ад немачы духоўнай, так і ад фізічнага знішчэння. І сёння такія слаўтасці, як Мірскі замак, Нясвіжскі палацава-паркавы комплекс, Сафійскі сабор у Полацку і шэраг іншых моцна стаяць “за незалежную Беларусь”, краіну з даўняй, самабытнай гісторыяй і культурай.

Ды ўсё ж у праекце, прэзентацыя якога

У гэтых кнігах — шмат цікавага пра айчынную архітэктур

прайшла ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі, таксама адным з нядарна ўзвездзеных будынкаў-шэдэўраў, ключавым словам было: талака. Яно прагучала і з вуснаў доктара архітэктурны Армена Сардарава, аднаго з удзельнікаў вялікай працы — дзякуючы “прафесару дарог”, гаварылася, “упершыню сістэмна адлюстравана архітэктурна розных беларускіх шляхоў зносін”. “Свята ў нас надзвычайнае, — за-

значыў Армен Сардараў. — Як вядома, самыя важныя грамадскія справы, у тым ліку і вялікія будоўлі, у Беларусі спрадвеку вяліся талакай. Важна, што мы прадоўжылі вельмі плённа звычай талакі ў новым, навуковым фармаце, што годна завяршылі сваю работу, і што яна, я ўпэўнены, будзе мець працяг.”

Шэсць кніг “Архітэктурна Беларусі: Нарысы эвалюцыі ва ўсходнеславянскім і еўрапейскім

кантэксце” — сапраўды салідны плён амаль 10-гадовай талакі. Шчыравалі 15 вядомых у краіне спецыялістаў па архітэктурцы, сярод якіх 8 дактароў і 7 кандыдатаў навук. Па сутнасці, падведзены грунтоўны падмурак пад усю нашу сучасную культуру. Прычым усе дойдлівы, узводзячы гэты “архітэктурны пантэон”, працавалі разам. Змаглі згарманізаваць у тамах розныя погляды, асэнсаваць сваю культуру, цывілізацыю ў агульнаеўрапейскім кантэксце. → **Стар. 2**

ВЕСТКІ

Партнёрства па-суседску

Таццяна Вішнеўская

Гродна і Друскінінкай вызначылі шэраг сумесных праектаў

Дзеля абмеркавання праектаў і падпісання дэкларацый аб партнёрстве ў Гродна прыязджала дэлегацыя прадстаўнікоў устаноў культуры і адукацыі Друскінінкай на чале з віцэ-мэрам гэтага літоўскага горада Хрысцінай Мішкінене. Сумесныя праекты будуць прапанаваны Еўракамсіі для разгляду як вартыя фінансавання. Пра гэта Хрысціна Мішкінене паведаміла на сустрэчы з мэрам Гродна Барысам Казялковым.

У прыватнасці, плануецца наладзіць дачыненні паміж музычнымі школамі і школамі мастацтваў, наладзіць камп’ютарныя класы і развіваць анімацыю як адзін з кірункаў дзіцячай творчасці. Для таленавітай моладзі мяркуецца стварыць студыю гуказапісу ў Гродне і Друскінінкай, летні лагер для моладзі двух гарадоў. У планах — сумесныя фестывалы, пленэры, святы рамёстваў.

Адукацыйная частка праектаў — гэта стымуляванне інавацыйных падыходаў у адукацыі, выхаванні, фарміраванне здаровага ладу жыцця вучняў і педагогаў. Да іх далучацца аддзелы адукацыі, усе школы Друскінінкай і 4 школы Гродна. Гранты пойдуць на абсталяванне школ сучаснымі сродкамі навучання (інтэрактыўнымі дошкамі, відэакамерамі), распрацоўку новых форм і метадаў інавацыйнай работы. Частку сродкаў накіруюць на стымуляванне фізічнай актыўнасці школьнікаў, прапаганду здаровага ладу жыцця — да месца будуць семінары, праца летне-зімніх лагераў. Мяркуюцца абсталяваць велопаркінгі на тэрыторыях школ-партнёраў, стварыць інтранет — унутраную інтэрнэт-сетку для школ Гродна і Друскінінкай.

Кіраўнікі гарадоў пацвердзілі свае намеры абменьвацца вопытам і развіваць супрацоўніцтва ва ўсіх сферах. У прыватнасці, узаемавыгаднай можа быць супольная праца па такіх кірунках, як турызм і лагістыка, жыллёва-камунальная гаспадарка і медыцына. Пры гэтым літоўцы на першым часе могуць выступаць у сумеснай дзейнасці ў якасці вядучых партнёраў: у Друскінінкай ўжо ёсць багаты досвед працы па праграмах тэхнічнай дапамогі Еўрасаюза.

ПАДЗЕЯ

На таленты багаты край

У Жупранах, што на Гродзеншчыне, прайшлі ўрачыстасці з нагоды 170-х угодкаў Францішка Багушэвіча

Гэтае самабытнае паселішча ва ўсе часы прыцягвала людзей: мястэчка Жупраны згадваецца ў летапісах XV стагоддзя, хаця заснавана значна раней. У Жупранскай пушчы палявалі князі з роду Радзівілаў. Кірмашы-фэсты збіралі сюды народ з усіх ваколіц. Цяпер мястэчка змяніла статус, і ўжо аграгарадок Жупраны прыцягвае погляды турыстаў сучаснымі пабудовамі, добраўпарадкаванымі вуліцамі і дварамі. Але, як і раней, з вышыні пазірае наўкол вежа-званіца касцёла святых Пятра і Паўла і праводзіць празездных бюст-помнік Францішку Багушэвічу: у 1958 годзе ён быў зроблены скульптарам Заірам Азгурам і ўстаноўлены ў скверы

пры бойкім шляху на Смаргонь і Маладзечна. 170 год мінула з тае вясновай пары, як нарадзіўся Пясняр. Але і сёння мы памятаем яго наказ: берагчы родную мову. І, едучы праз Жупраны, людзі збочваюць на мясцовыя могілкі, каб пакласці кветкі на магілу Францішка Багушэвіча, прыгадаць яго вершы і глыбей усваяюць: мы — беларусы.

Пад канец сакавіка ў Жупранах было шмат гасцей: ушаноўвалі памяць пра паэта, адваката, народнага заступніка. Адзначалі юбілей Францішка Багушэвіча. Вучні і настаўнікі мясцовай школы, якая носіць яго імя, работнікі сельвыканкама, госці з

райцэнтра і сталіцы, мясцовыя жыхары прыйшлі да помніка паэту, дзе адбыўся мітынг у гонар юбілею. Вядучымі на ўрачыстасці былі дырэктар сельскага Дома культуры Валянціна Горыд і загадчыца бібліятэкі Гражына Рапацэвіч. Разам з імі выступалі і дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Валянціна Лузіна, старшыня Жупранскага сельвыканкама Віктар Кавалёнак, ветэран Вялікай Айчыннай вайны, былы дырэктар Жупранскай школы і адзін з заснавальнікаў школьнага музея Ф.Багушэвіча Міхаіл Крайноў, прадстаўнікі маладога пакалення жупранцаў. Гаварылі, што для кожнага — гонар дакрануцца да спадчыны слаўнага чалавека, якога ўзгадвала гэтая зямля. Яе простым людзям ён дапамагаў у судовых справах, пісаў пра землякоў у вершах і апавяданнях,

Францішак Багушэвіч

развіваў “простую” мужыцкую мову і заклікаў не цурацца яе, а берагчы як найкаштоўнейшы скарб. Ён хадзіў кушылянскімі і жупранскімі сцежкамі, у мясцовай прыродзе, у простым людзе чэрпаў натхненне для творчасці. → **Стар. 2**

ЛЮДЗІ І СПРАВА

Што за сіла – талака!

(Заканчэнне.

Пачатак на стар. 1)

Упершыню разам талака будучых аўтараў сабралася ў снежні 2000 года. Трэба ж было падумаць: як весці працу, каб яна ўрэшце адпавядала і нашаму часу, і новым патрабаванням у галіне архітэктуры, што паставіла жыццё перад незалежнай дзяржавай, нацыянальнай культурай, усім народам, — згадваў той час прафесар, двойчы доктар навук Аляксандр Лакотка, назменны лідар творчага калектыву, цяпер дырэктар Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. — І мы адразу высока паставілі планку, вырашылі паглядзець на архітэктуру як складнік культуры, які фарміруе нацыянальнае аблічча дзяржавы, прадстаўляе нас у сусветнай супольнасці: па архітэктуры ж мяркуюць пра ўклад усяго народа ў скарбонку сусветнай цывілізацыі”.

Такія праекты, вядома ж, не робяцца ў адначасе. Увесь гістарычны шлях належала аглядаць,

і ўсе напрацоўкі папярэднікаў творча скарыстаць. А дойлідства беларускае мае больш за 1000-гадовую гісторыю: вядзе радавод ад храмаў старажытных Полацкай, Тураўскай зямель, праходзіць праз перыяд Вялікага Княства Літоўскага, і прыводзіць да сённяшняй архітэктуры. І паколькі архітэктура, як і ўся культура Беларусі, набірала моцы на скрыжаванні культурных шляхоў, то і сфарміравалася нацыянальна адметнай, мае непаўторнае аблічча, свой культурна-гістарычны феномен. Пра гэта, вядома ж, пісалася і раней. Згадваліся працы вядомых даследчыкаў Кацара, Асмалоўскага, Ягорава, Чантуры, Воінава. А таксама салідныя папярэднікі выданні: “Збор помнікаў гісторыі і культуры Беларусі”, “Гісторыя беларускага мастацтва”, “Гарады і вёскі Беларусі”...

Карацей: даследчыкам было на чым будаваць гэтыя салідныя шэсць кніг — прыгожа, на высокім мастацкім узроўні выданыя дзякуючы таленавітым людзям з Выдавецкага дома “Беларуская навука” — яны таксама

Навуковая талака працавала над выданнем дзесяць гадоў

былі ўдзельнікамі свята. Выступоўцы з гонарам падкрэслівалі: супольная праца навукоўцаў і выдаўцоў пашырае беларускую прысутнасць у свеце. Беларусь здолела паказаць сваю культуру ва ўсёй красе і разнастайнасці. І для чытачоў паўсюль — а тамы ўжо ёсць і ў шэрагу вядомых бібліятэк Расіі, ЗША, Кітая, Малдовы — з архітэктурнымі помнікамі ўжо асацыюецца вобраз

Беларусі, усёй яе культуры. А спадчына дойлідаў прыцягальныя не толькі для развіцця турызму, але і гуманітарных, дзелавых кантактаў з усім светам.

І яшчэ. Радзе вялікую навуковую талаку тое, што выданне ў яе атрымалася “не месчачковае, а з выхадамі ва ўсе бакі, з прасочваннем культурных сувязяў Беларусі з усёй Еўропай, усім светам”.

Гасцінны і камфортны прыём

Аксана Шыкуць

У Мінску да 2014 года значна павялічыцца колькасць гатэляў.

Днямі на прэс-канферэнцыі ў мінскай мэрыі гаварылася аб тым, што ўжо вызначаны 28 перспектывных пляцовак пад будаўніцтва будучых гатэляў. Гатоўнасць да рэалізацыі праектаў выказалі 15 інвестараў, сярод якіх ёсць тыя, што могуць укладзі ў будаўніцтва да 100 мільёнаў долараў. Пакуль у сталіцы будуюцца тры гасцініцы, іншыя — у стадыі распрацоўкі праектаў і іх узгаднення.

Увогуле ж да 2014 года гатэльны комплекс Мінска будзе ўключаць 20 тысяч месцаў. Прыкладна столькі ж чалавек, паводле папярэдніх разлікаў, прыбудзе ў беларускую сталіцу з нагоды чэмпіяната свету па хакеі. Цяпер усе гатэлі горада, а іх 28 на 5600 месцаў, працуюць з прыбыткам, прычым найбольш запатрабаваныя паслугі эканамкласа. Таму і большасць гатэляў, якія планецца ўзвесці, будуць такімі ж па камфортнасці.

На свяце ў Жупранах было шмат моладзі

На таленты багаты край

(Заканчэнне.

Пачатак на стар. 1)

Свята доўжылася ў Доме культуры, дзе прайшло літаратурна-тэатралізаванае прадстаўленне “Жыць, служыць і тварыць для народа”. Старонкі жыцця і творчасці паэта гасці і ўдзельнікі свята гарталі разам з вядучымі Вольгай Барысенка і Сяргеем Жылікам. Вучні Жупранскай школы чыталі вершы Багушэвіча. Да іх далучыліся і работнікі ўстаноў культуры раёна. Мясцовыя паэты Галіна Даўгашэй, Генуэфа Кеўра, Ірына Ізбіцкая і Эдвард Сяргей чыталі свае вершы ў літаратурнай гасцініцы “Не пакідайце ж мовы нашай беларускай...” Галіна Даўгашэй прыгадала, што працавала ў Доцішках, дзе калісьці настаўнічаў і Багушэвіч. Магчыма, гэта і стала падставай для развіцця яе таленту.

Віншавала землякоў з нагоды свята парламентарый Валянціна Лузіна. Гэта падзея ў душы кожнага пакі-

не глыбокі след, гаварыла Валянціна Міхайлаўна, бо дазваляе нам яшчэ раз адчуць вялікі гонар за тое, што мы завёмся беларусамі, што набывае вагу ў свеце краіна Беларусь, і што ў падмурку яе дзяржаўнасці закладзены такія трывалыя і моцныя камяні, як творы, ды і само жыццё Францішка Багушэвіча. Дэпутат падарыла раённай бібліятэцы факсімільнае выданне “Дудкі беларускай”. Сваімі ўспамінамі пра тое, як ствараўся школьны музей Ф.Багушэвіча, падзяліўся Міхаіл Крайноў. Гэты апантан чалавек разам з Канстанцінам Кадыркам, які таксама ў свой час узначальваў школу, сустракаліся з мясцовымі жыхарамі, запісвалі ўспаміны тых, хто на свае вочы бачыў паэта і яго родных.

Шмат цудоўных песень гучала на свяце пад гукі скрыпкі і дудкі: артысты ансамбля народнай песні “Жытніца” Кракоўскага Дома культуры дапамаглі гасцям перанесціся ў часы Ба-

гушэвіча. Пэўна, некаторыя з тых мелодый ён мог чуць і сам, яны спрадвеку бытуюць на Ашмяншчыне. Гасці долі народнай”, падрыхтаванай работнікамі бібліятэкі раёна. А супрацоўнікі раённага краязнаўчага музея імя Ф.Багушэвіча арганізавалі выставу “Шануем памяць пра цябе, славыты наш зямляк!” і склалі радавод сям’і Багушэвічаў. Пра тое, што не перавяліся сапраўдныя таленты сярод землякоў славытага Мацея Бурачка, як называў сябе Багушэвіч, сведчылі цудоўныя творы народных майстроў: карціны жупранскага мастака Уладзіміра Шымановіча, поцілкі Веранікі Суравец з вёскі Баранцы, вырабы з нітак і бісеру дырэктара Палянскага Дома народнай творчасці і рамёстваў Валянціны Свірскай, вышывання карціны Надзеі Івановай і Алены Бравінскай з Жупран.

Аліна Санюк, г.Ашмяны

ГОД ПЕРАМОГІ

Сповідзь сэрцаў

Каштоўнымі дакументамі пра Вялікую Айчынную вайну могуць стаць успаміны сведак тых падзей

Ніна Шпакоўская

Зразумела, што такія ўспаміны — найкаштоўнейшыя матэрыялы. У адрозненне ад стагтычных дадзеных і фактаў, выкладзеных у падручніках, яны дазваляюць больш глыбока, сэрцам адчуць трагізм ваеннага ліхалецця, боль і адчай людзей, што трапілі ў жорны вайны. Непасрэдныя сведкі вайны, а таксама выкладчыкі гісторыі, навучэнцы сабраліся ў Мінскім міжнародным адукацыйным цэнтры імя Яаханеса Рау пад час прэзентацыі кнігі «Выратаванае жыццё: жыццё і выжыванне ў Мінскім гета».

“Абсалютна заслужана ў цэнтры ўвагі людзей, якія ствараюць адпаведныя раздзелы беларускіх падручнікаў, знаходзяцца тыя, хто здабываў перамогу: франтавікі, партызаны, працаўнікі тылу, — лічыць дырэктар Мінскага МАЦ Віктар Балакіраў. — Варта таксама больш звяртацца да вязняў гета, канцлагераў, праведнікаў народаў свету і тых людзей, якія міжволі апынуліся на акупаванай тэрыторыі ці ў зоне ваенных дзеянняў. Яны, магчыма, не былі героямі ў традыцыйным разуменні, але з годнасцю неслі свой крыж, не супрацоўнічалі з акупантамі, не сталі добраахвотна калабарантамі”.

Падрыхтаваная пры

ўдзеле Гістарычнай майстэрні, кніга «Выратаванае жыццё: жыццё і выжыванне ў Мінскім гета» — гэта гісторыя лёсаў чатырох людзей. Двух вязняў Мінскага гета і двух беларускіх праведнікаў народаў свету, якія становіцца сведкамі злачынстваў супраць чалавецтва і пад страхам смерці знаходзяць у сабе мужнасць супрацьстаяць фашысцкаму рэжыму.

“Дапаможнік стаў добрым прыкладам беларуска-нямецкага супрацоўніцтва, — сказаў адзін з аўтараў Фрэд Дорн. — Працуючы над кнігай, мы разам з Але-

ваіны, — дадае Алесь Белановіч. — Прэзентаваны намі метады вуснай гісторыі ўяўляе з сябе дыялог двух людзей, якія гутараць пра розныя аспекты мінулага, што маюць гістарычнае значэнне. Такое інтэрв’ю не проста крыніца ведаў, яно адкрывае новыя перспектывы інтэрпрэтацыі ўжо вядомых падзей, узбагачае сацыяльную гісторыю, даючы ўяўленне пра паўсядзённае жыццё і ментальнасць так званых «простых людзей”.

Падводзячы вынікі сустрэчы, старшыня Саюза беларускіх яўрэйскіх гра-

Фрэд Дорн і Алесь Белановіч прэзентавалі сумесную працу

скай Белановіч і Кузьмой Коўзакам так ці інакш згадвалі словы нямецкага філосафа Тэадора Адорна: «Кожнае выхаванне павінна быць накіравана на тое, каб не паўтарыўся Асвенцім”.

“Мы паспрабавалі сцісла і даступна растлумачыць, як школьнікі самі могуць скласці своеасаблівы летапіс

мадскіх аб’яднанняў і таварыстваў Леанід Левін параіў усім, хто ўспрыме прэзентаваны метады кіраўніцтва да дзеяння, прыходзіць да людзей, што перажылі трагедыю вайны, з пытаннямі, якія яшчэ не былі зададзены. Жывыя ўспаміны з часам будуць станавіцца яшчэ больш каштоўнымі.

Віцебск. Цэнтральная частка

Віцебск. Грамадзянскі клуб

Ізноўку мы выпраўляемся, аглядаючы на паштоўках стары горад, у Віцебск... Вайна, якая шмат каго патрушчыла ў Беларусі, тут бяды і разбурэнняў нарабіла асаблівых. Таму ўглядайцеся вельмі пільна...

Знічкі Аічыны

Алесь Карлюкевіч

А для пачатку ўгадаем верш, які належыць нераўнадушнаму да горада на Віцьбе чалавеку — сусветна вядомаму мастаку, а яшчэ і паэту Марку Шагалу:

— А Вы не из Витебска?...
Он замолкает.
И вдруг произносит,
как самое-самое,
как названия улиц:
Смоленская,
Замковая.
Как Волгою, хвастает Витьбой-рекою
и машет
по-детски прозрачной рукою...
«— Так Вы не из Витебска...»
Надо прощаться.
Прощаться.
Скорее домой возвращаться...
Дереvyт стоят вдоль дороги
навтыяжку.
Темнеет...
И жалко, что я не из Витебска.

Прачытаеш такія радкі — і сапраўды ўзнікае шкадаванне, што ты не з Віцебска... Але ж горад гэты, які дыхае культурай, асветніцтвам, нельга не любіць у любым выпадку. Свае трапяткія, бы подых асенняй лістоты, уражлівыя і запамінальныя сведчанні пра Віцебск пакінулі Гаўрыіл Дзяржавін, кавалерыст-дзяўчына Надзея Дурава, Іван Бунін, Канстанцін Паустоўскі, многія і многія пісьменнікі, паэты, вандроўнікі, вучоныя, якія частачку свайго сэрца не маглі не пакінуць у горадзе, багатым на надзвычайную энергетыку памяці і далучанасці да даўно мінулых часін...

Давайце сёння згадаем лёсы хаця б некаторых навукоўцаў, якія ці то нарадзіліся ў Віцебску, ці то доўгі час тут, у слаўным месцы, працавалі. Як, прыкладам, Карл Іванавіч Гібенталь (1786—1860). Ступень доктара медыцыны ён атрымаў у Марбургу. І адразу паступіў на службу вайсковым доктарам у расійскую армію. Затым працаваў на адказнай пасадзе ў Мінску. У 1816 годзе пераехаў у Віцебск, дзе і займаўся медыцынскай практыкай да 1839 года, пакуль не выйшаў у адстаўку. Ведаў

сем замежных моў, быў шматбакова адукаваным чалавекам. За ім аўся жывапісам, скульптурай. І на сорак гадоў (!) раней М. Пірагова прапанаваў выкарыстоўваць гіпс для фіксацыі пераломаў. Дапамог выпадак. Даставілі чалавека з траўмай, а Карл Іванавіч займаўся лепкай. Пакінуў мокры гіпс. Той, пакуль доктар займаўся пацыентам, зацвярдзеў. Тады і прыйшло рашэнне выкарыстоўваць гіпс для лячэння пераломаў... Пра свой вопыт Гібенталь расказаў у часопісе Пецябургскай медыка-хірургічнай акадэміі (карэспандэнцыя называлася "Новы спосаб лячыць пераломы касцей"), а таксама ў парыжскім і рыжскім (выдаваўся на нямецкай мове) часопісах. Што цікава, у Санкт-Пецябургу артыкул патрапіў на рэцэнзію вядомаму на той час Івану Фёдаравічу Бушу, які адрэагаваў наступным чынам: "Гэта добра ў выпадку з простымі пераломамі, а пры складаных — карысці мець не будзе". І ў выніку яшчэ сорак гадоў займаўся лячэннем па старому. Вядомы заслугі Гібенталю і ў іншых галінах медыцыны.

Ярка, шматаблічная асоба ў расійскай навуцы — Сямён Аляксандравіч Альтшулер, які нарадзіўся ў Віцебску 24 верасня 1911 года. У 1932 годзе наш зямляк закончыў Казанскі ўніверсітэт (фізіка-матэматычны факультэт). Затым паступіў у аспірантуру пад кіраўніцтвам слаўтага фізіка І.Тама. Прайшоў дарогамі Вялікай Айчыннай вайны. Быў адзначаны баявымі ардэнамі... Перамогу сустрэў маёрам у артылерыі. Пасля вайны стварыў у Казані магутны цэнтр радыёспектрыч-

Віцебск. Замкавая вуліца

Віцебск. Губернатарскі бульвар. Пачатак ХХ ст.

Віцебск. Уваход у сад

Віцебск. Гарадскі тэатр. Пачатак ХХ ст.

ных даследванняў. Быў абраны старшынёю Навуковага Савета АН СССР па праблеме "Радыёспектраскапія кандэнсаваных асяродкаў". Займаўся ядзерным магнетызмам. Разам з І.Тамам яшчэ да вайны, у 1934 годзе, прадказаў існаванне магнітнага моманту ў нейтрона, дакладна ацаніў яго знак і велічыню. Для таго часу гэта быў даволі парадасальны вынік. З часам усё гэта знайшло эксперы-

ментальнае падцверджанне. У чэрвені 1923 года ў Віцебску нарадзіўся Віталь Іосіфавіч Гальданскі, вядомы расійскі фізік-ядзершчык. Няпроста складваліся яго жыццёвыя дарогі, перш чым стаў вядомым навукоўцам... Але маладосць і ўлюбёнасць у навуку дазвалялі ісці наперад, авалодваць новымі вышынямі. У 1954 годзе (яшчэ толькі-толькі мінула трыццаць год!) абараніў доктарскую дысертацыю. Выкладаў у Маскоўскім фізіка-тэхнічным інстытуце. Быў галоўным рэдактарам часопісаў "Хімія высокіх энергій", «Химическая физика». Выбіраўся народным дэпутатам СССР (1989—1991). Займаўся хіміяй высокіх энергій, ядзернай хіміяй, фізікай элементарных часціц. У 1960 годзе прадказаў новы від ядзернага распаду. Віцебск — радзіма Іосіфа Давыдавіча Амусіна (нарадзіўся ў 1910

годзе). Прайшоўшы праз пакуты лагераў і высылак, ён стаў адным з буйнешых вучоных-семітолагаў. З 1955 года працаваў у Інстытуце Азіі. Затым — у Інстытуце ўсходазнаўства. Аўтарытэт Амусіна як даследчыка-ўсходазнаўцы быў неверагодна высокі. Фактычна менавіта наш зямляк заснаваў савецкую кумраністыку. Асаблівай пашаны да гэтага кірунку ўсходазнаўства тады яшчэ не было. Але Іосіф Давыдавіч рухаўся сваім шляхам, кіраваўся аднойчы абранымі перакананнямі. І як плён — многія і многія здабыткі. Наш зямляк — аўтар болей 200 навуковых прац...

Віцебск навуковы — гэта і лёс Жарэса Алфёрава, лаўрэата Нобелеўскай прэміі, чалавека, якога ведае літаральна ўся планета, які нядаўна адзначыў сваё 80-годдзе. Ён і цяпер — часты госць у Беларусі, актыўны ўдзельнік грамадскага, палітычнага жыцця. Шмат намаганняў прыкладвае для развіцця маладой навуцы ў нашай краіне.

І называць можна яшчэ многія і многія слаўныя імёны...

Такія вучонымі-землякамі можна толькі ганарыцца. Прыемна, што навуковая слава Віцебска доўжыцца і цяпер. Пра гэта гавораць здабыткі маладых і таленавітых даследчыкаў у розных галінах. А іначай і быць не можа! У іх жа былі папярэднікі, якія гарэлі ў навуковым пошуку, рабілі ўсё магчымае і немагчымае, каб чалавецтва ішло наперад, дасягла новых вышынь у асэнсаванні жыцця і Свету.

© В поісках утраченного

Паштоўкі з калекцыі Уладзіміра Ліхадзедава

ЗАМАЛЁЎКІ З НАТУРЫ

Сцэна для гарэзлівых

Міжнародны дзень тэатра ў Мінску святкавалі з добрым гумарам

Іван Ждановіч

Ён вечна малады, а таму такі гарэзлівы: канечне ж, гаворка пра Тэатр. Прадаўжаючы традыцыі вясёлых капуснікаў, артысты Купалаўскага тэатра сустракалі гасцей у амплуа... Зайцаў і Зайчых. Ужо ў холе ігралі “заечае шоу з морквай і капустай”, а заслужаная артыстка Беларусі Зоя Белавосцік частавала гасцей піражкамі з капустай. У спецыяльна знятым фільме тэатральнае закуліссе паказвалася як жыццё даўгавухіх... І нават класік, палічылі купалаўцы, зразумее іх гумар. Таму Янка Купала на партрэце прымерыў, пры дапамозе спацоў-дызайнераў, заечыя вушы — ды з такім хітрым прыжмурам глянуў з кінаэкрана ў залу!..

Міністр культуры Павел Латушка, пэўна, прадчуваў розыгрыш. Ці ведаў, што ў такі дзень яго роля на сцэне Купалаўскага тэатра не скончыцца з уручэннем граматаў, ганаровых знакаў

лепшым артыстам краіны, віншаваннем тэатральнага люду. “Каму даводзіцца гаварыць са сцэны часцей за артыстаў? — звярнуўся ён да залы і тут жа адказаў: — Мусіць, міністру культуры... Таму я добра разумею, якая няпростая ў акцёраў прафесія...” Ён згадаў, што беларускі прафесійны тэатр пачынаўся даўно, яшчэ з народных батлеек, прыдворных труп у Нясвіжы, Шклове, Слоніме, Ружанах ды іншых гарадах Беларусі. І што квітнее гэта мастацтва — а ў Беларусі 28 толькі дзяржаўных тэатраў! — дзякуючы такім папярэднікам, як С.Манюшка і В.Дунін-Марцінкевіч, Галубок і Буйніцкі, вялікая Станюта і Макарава... Усім гэтым можна ганарыцца, лічыць міністр, наш тэатр ведаюць у свеце. І хоць ёсць крытыка ў адрас рэжысёраў, драматургаў, ды і акцёраў, але ж “калі тэатр становіцца дасканалым — ён перастае існаваць”. Прамоўца пажадаў, каб тэатр заўсё-

На Купалаўскай сцэне — беларускія вядэвілі

ды знаходзіўся ў пошуку. Развіваўся.

І тут вядучыя тэатральнага капусніка папрасілі міністра не пакідаць сцэну. Разважыўшы, што чыноўніку такога рангу даводзіцца шмат не толькі гаварыць, але і слухаць, яны вырашылі прыняць яго ў сваё заечае брацтва. І ўручылі жартаўлівы прыз “Лепшыя вушы Беларусі” — шапачку з доўгімі палоскамі на версе. “Ну, калі вялікаму Купалу яны прыйшліся даспадобы, то і мне спатрэбяцца”, — засмяяўся, не палез па жарты ў кішэню Павел Паўлавіч.

Вядомы драматург

Аляксей Дудараў у 18-ы раз уручаў акцёрам заснавання Саюзам тэатральных дзеячаў Беларусі ўзнагароды: Крышталную кветку “за яркі таленавіты дебют” — Валянціне Гарцуевай, Крышталную зорку “за вялікі ўклад у развіццё тэатральнага мастацтва Беларусі” — Паліне Букацінай, Крышталнага анёлка “за яркае таленавітае жыццё ў тэатры лялек” атрымала Ларыса Мікуліч.

А галоўны прыз года, Крышталная Паўлінка “за яркае таленавітае жыццё ў тэатры”, уручаны народнаму артысту Беларусі Генадзю Гарбуку. Самому

ж драматургу “зайцы” ўручылі “Міжпальцавы знак Купалаўскага тэатра — самы смачны аловак Беларусі” — у форме прыгожай морквы. Аляксей Ануфрыевіч, старшыня праўлення СТД, паабяцаў, што абавязкова згрызе знак “у знак сяброўства з зайцамі” — і яшчэ зверне пільную ўвагу на жыццё даўгавухіх у сваёй творчасці.

У другой частцы капусніка “даўгавухія” всеяліліся, всеялілі ад душы, парадзіруючы сябе, рэжысёраў, тэатральных крытыкаў і сусветна вядомых артыстаў.

Прыцягальны этнастыль

Алена Грышына

Беларускія і швейцарскія музыканты разам іграюць незвычайны джаз

Прэм’ера гэтага музычнага праекта з поспехам прайшла ў швейцарскім горадзе Босвіль. Аўтары ідэі і выканаўцы — швейцарскі джазавы калектыў АВАЕ і салісткі беларускага этнаджазавога ансамбля Акапа.

Таленавітыя, прагныя да ўсяго арыгінальнага ў сферы музыкі людзі пазнаёміліся, калі швейцарскія музыканты прыязджалі ў Беларусь увосень мінулага года. Гасцей зацікавіў рэпертуар беларускага гурта, у ім шмат песенных стыльвых пластоў: ад архаічнага календарна-абраднага да познетрадыцыйнай лірыкі з розных этнаграфічных рэгіёнаў Беларусі.

У выніку супрацоўніцтва гуртоў і нарадзіўся музычны праект: спалучэнне джаза і беларускага фольклору.

Пасля серыі канцэртаў у Швейцарыі ўдзельнікі праекта маюць намер прадставіць яго аматарам джаза і народнай музыкі ў Беларусі. З гэтай мэтай плануецца арганізаваць гастролі швейцарскіх музыкантаў і беларускіх вакалістак па краіне.

КРЫЖАВАНКА

Усмешка Юрыя Гагарына

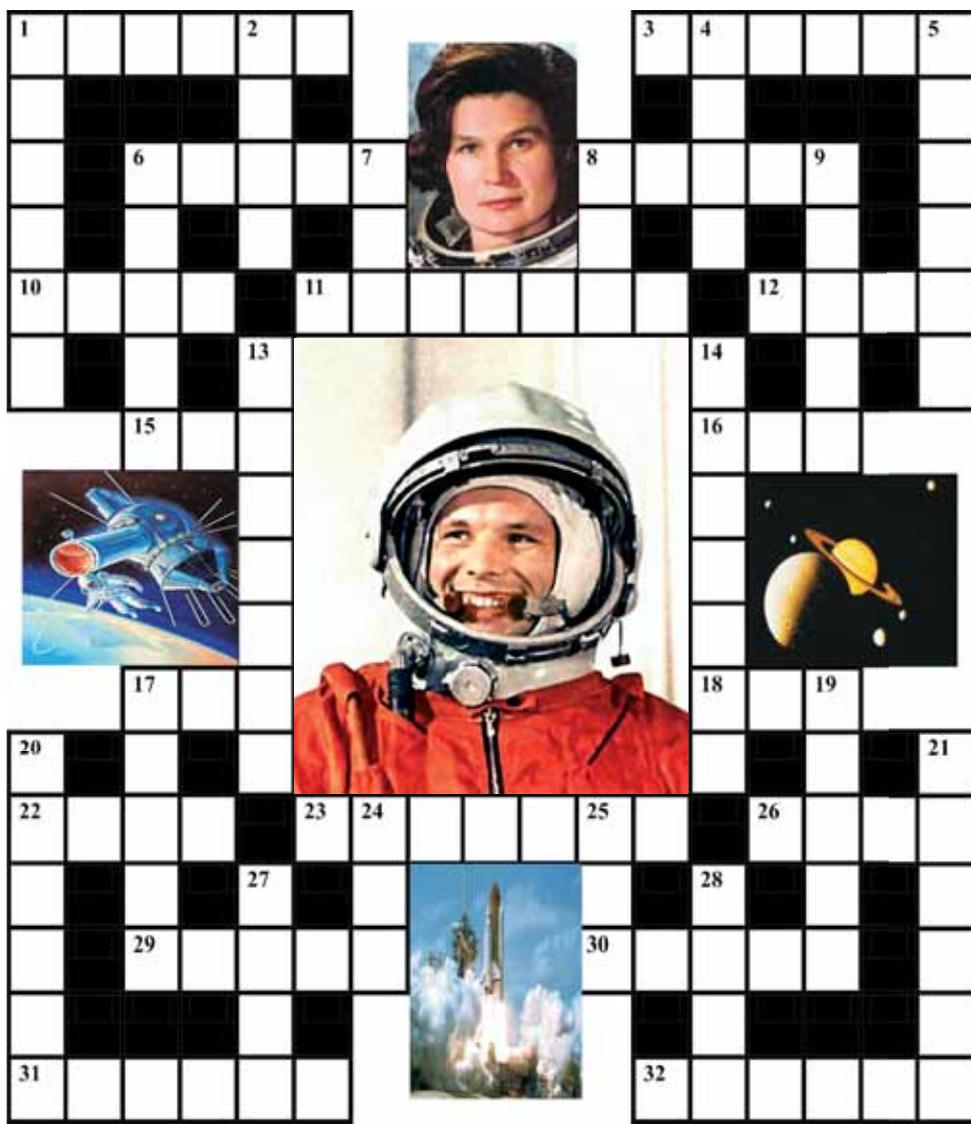
Па гарызанталі: 1. Горад на Міншчыне, малая радзіма касманаўта Ул. Кавалёнка, дзе ўстаноўлены яго бюст. 3. Упадзіна, акружаная кальцавымі валамі ў ландшафце Месяца: адна з іх носіць імя першага ў свеце касманаўта Ю. Гагарына. 6. Горад на Міншчыне, радзіма астранома В. Цэраскага, які працаваў дырэктарам астранамічнай абсерваторыі Маскоўскага ўніверсітэта; тут нарадзіўся і С. Косберг, буйны савецкі канструктар у галіне ракетных і авіяцыйных рухавікоў. 8. Касмічны пазыўны першай у свеце жанчыны-касманаўткі В. Церашковай, бацькі якой — ураджэнец Беларусі. 10. Сістэма блокаў для пад’явання грузаў. 11. Частка састаўнай ракеты. 12. Ота ... Астраном, геофізік, падарожнік, ураджэнец г. Магілёва, імя якога названа Малая планета, кратэры на Марсе і Месяцы. 15. ... Каралі. Адна з беларускіх назваў сусораў Арыён. 16. Уплывовая асоба (разм.). 17. Матэрыяльны носбіт спадчыннасці (спец.). 18.

..., альбо кавалак чаго-небудзь. 22. Астэроід, які набліжаецца ў перыгелі да Сонца, альбо першы “астранаўт”, герой грэчаскай міфалогіі. 23. Легендарнае слова, якое вымавіў Ю. Гагарын перад першым палётам у космас. 26. Павел ... Геніяльны савецкі авіяканструктар, ураджэнец г. Глыбокае. Сёлета — 115 гадоў з дня яго нараджэння. 29. Назва астрафізічнага модуля, які быў састыкаваны з арбітальнай касмічнай станцыяй “Мір”. 30. Зашпілка для адзення. 31. Дзмітрый ... Астраном, прафесар, дырэктар Казанскай абсерваторыі (1884–1918 гг.), ураджэнец Мсціслаўшчыны. 32. Найвялікшая планета сонечнай сістэмы, 4-ы спадарожнік якой адкрыў Галілеа Галілей.

Па вертыкалі: 1. ..., альбо мятла (народная назва). Нябеснае свяціла, з’яўленне якога на зорным небе некалі правяшчала розныя няшчасці. 2. Палярны ... Паралель у Паўночным і Паўднёвым паўшар’ях Зямлі. 4. Шлях транспартнага сродку. 5.

Шматступенная ... Лятальны апарат, які вынаходзіў К. Семановіч, ураджэнец Віцебшчыны, сёлета — 410 гадоў з дня яго нараджэння. 6. Назва першых серый савецкіх арбітальных станцый. 7. Барыс ... Сусветна вядомы вучоны ў галіне астранаўтыкі, наш суайчыннік, якому сёлета спаўняецца 100 гадоў. 8. Вялікая пасудзіна. 9. Каштоўны камень: цудоўны экзэмпляр аднаго з іх названы імем В. Церашковай. 13. ... касманаўтыкі. Назва ўрачыстых мерапрыемстваў, якія штогод праводзяцца ў красавіку ў школе на радзіме касманаўта П. Клімука. 14. Мянуска жывёліны, якая наведвала космас. 17. Ранейшая назва г. Гагарына, што на Смаленшчыне. 19. ..., альбо прыязьменне лятальнага апарата. 20. Ветліва-пачцівы зварот у англічан да мужчыны з прывілеяваных класаў. 21. Назва амерыканскай праграмы даследавання Месяца, Сатурна, Юпіцера. 24. Марка самалёта, на якім экіпаж В. Чкалава ў 1937 годзе здзейсніў першы ў свеце дальні беспасадачны пералёт. 25. Прыбор для вымярэння хуткасці руху судна і пройдзенай ім адлегласці. 27. Званне, чын. 28. ... Драздовіч. Беларускі мастак, ураджэнец Глыбокашчыны, аўтар многіх работ на касмічныя тэмы.

Лявон Целеш, г. Дзяржынск

Адказы на крыжаванку

Па гарызанталі: 1. Крэнда, 2. Крэнда, 3. Крэнда, 4. Крэнда, 5. Крэнда, 6. Крэнда, 7. Крэнда, 8. Крэнда, 9. Крэнда, 10. Крэнда, 11. Крэнда, 12. Крэнда, 13. Крэнда, 14. Крэнда, 15. Крэнда, 16. Крэнда, 17. Крэнда, 18. Крэнда, 19. Крэнда, 20. Крэнда, 21. Крэнда, 22. Крэнда, 23. Крэнда, 24. Крэнда, 25. Крэнда, 26. Крэнда, 27. Крэнда, 28. Крэнда, 29. Крэнда, 30. Крэнда, 31. Крэнда, 32. Крэнда.

Заснавальнік:

Рэдакцыя газеты «СБ»

Рэдактар

Віктар Харкоў

Адрас:

пр. Незалежнасці, 44,

Мінск, 220005

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 61

Тэлефон рэдакцыі:

+375 17 288—12—80;

факс: +375 17 288—12—80

Бюро па рэкламе:

Тэл. +375 17 290—60—11

E-mail:

golas_radzimy@tut.by

Газета надрукавана на

Рэспубліканскім

унітарным прадпрыемстве

«Выдавецтва «Беларускі Дом друку»

Аб’ём выдання:

1 друк. арк.

Тыраж: 1950

Заказ: 376

Паціць рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх

друкуюцца на старонках “Голасу Радзімы”,

могуць не супадаць.

© “Голас Радзімы”, 2010